

Vlaams
Parlement

ingediend op **627** (2020-2021) – Nr. 1
28 januari 2021 (2020-2021)

Voorstel van resolutie

van Jeremie Vaneeckhout, An Moerenhout, Gustaaf Pelckmans,
Imade Annouri en Johan Danen

over regiovorming

TOELICHTING

Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 stipuleert het volgende: “We zetten in op regiovorming. Deze regiovorming moet van onderuit worden opgebouwd en gedragen door de lokale besturen. De burgemeesters van de betrokken lokale besturen vormen de spil van deze regiovorming. Om tot een grotere coherentie te komen en deze regiovorming te stimuleren, zal de Vlaamse Regering, verder bouwend op de reeds uitgevoerde regioscreening, vaste regio’s afbakenen waarbinnen alle vormen van intergemeentelijke samenwerking, zowel de bestaande als nieuwe, moeten plaatsvinden (behoudens zij die op een hogere schaal georganiseerd zijn). Dit moet de huidige verrommeling tegengaan en leiden tot minder mandaten. We werken bestaande drempels weg die verhinderen dat samenwerkingsverbanden fuseren. De Vlaamse overheid zal de eigen regionale afbakeningen afstemmen op deze regio’s. Er wordt een kader uitgewerkt dat bijkomende instrumenten bevat om de regiovorming te ondersteunen (bv. rond herverdelingsproblematieken tussen de betrokken lokale besturen).”

Vandaag bestaat er geen allesomvattend overzicht van samenwerkingsvormen waaraan Vlaamse lokale besturen deelnemen. Dat heeft onder meer te maken met de recente vereenvoudiging van het bestuurlijk toezicht in het decreet van 22 december 2017 over het lokaal bestuur. Het Agentschap Binnenlands Bestuur heeft alleen zicht op samenwerkingsverbanden waarop het een uitgebreid of beperkt bestuurlijk toezicht uitoefent. Voor de andere samenwerkingsvormen moet het terugvallen op de regioscreening die voormalig minister Geert Bourgeois heeft laten uitvoeren. Ook minister van Binnenlands Bestuur Bart Somers onderstreepte in de commissie Binnenlands Bestuur van 26 januari 2021 nogmaals het gebrek aan transparantie van de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en het ontbreken van een overzicht van die samenwerkingsverbanden.

De regioscreening uit 2011-2012 resulteerde in een gebiedsdekkend overzicht van samenwerkingsvormen, namelijk de samenwerkingsverbanden, structuren en gebiedsafbakeningen waaraan Vlaamse lokale besturen deelnemen. In de inventaris zijn in totaal 2229 samenwerkingsvormen opgenomen. Gemiddeld werden per Vlaamse gemeente 68 samenwerkingsvormen opgelijst. Het minimale aantal samenwerkingsvormen was 30, het maximum 152.

Als het de bedoeling is van het regeerakkoord om de verrommeling tegen te gaan en het aantal mandaten te beperken, dan lijkt dat op basis van de cijfers van 2011-2012 zeker een terechte ambitie. Het gebrek aan recentere cijfers maakt een objectieve meting van de resultaten echter onmogelijk. Bovendien kan ervan uitgegaan worden dat de situatie sinds 2012 nog complexer is geworden.

De regiovorming is niet los te zien van andere tendensen binnen de Vlaamse bestuursorganisatie. Aan de ene kant manifesteerde zich de voorbije decennia een verschuiving van bevoegdheden naar de lokale besturen. Die bevoegdheden vergden niet zelden een hoge mate van expertise van die besturen. Dat is ongetwijfeld een van de redenen waarom naburige steden en gemeenten samenwerkingsverbanden hebben opgezet. Aan de andere kant bouwden de provincies bepaalde bevoegdheden over persoonsgebonden materies af. Die voormalige provinciale bevoegdheden werden deels naar het Vlaamse niveau en deels naar het lokale niveau overgeheveld.

De steeds verder doorgedreven ontwikkeling van intergemeentelijke samenwerkingsverbanden en het spontaan ontstaan van streekontwikkelingsverenigingen bewijzen dat er een tussenniveau nodig is tussen het Vlaamse en het lokale niveau. Het regioniveau beantwoordt op veel plaatsen beter aan de maatschappelijke complexiteit en realiteit van Vlaanderen dan het bestaande tussenniveau van de

provincies. Dat kan ook worden afgeleid uit de hierboven geschetste verrommeling in het bestuurlijke landschap in Vlaanderen.

Toch kan het niet de bedoeling zijn dat een extra bestuurslaag wordt gecreëerd. Voluit inzetten op regiovorming moet dan ook gepaard gaan met de verdere ontmanteling van het provinciale niveau en de aanpak van de wildgroei van intergemeentelijke samenwerkingsvormen. Alleen met die aanpak heeft het uitgangspunt om verrommeling tegen te gaan kans op slagen. Alleen dan kan ook een democratisch onderbouwde regiowerking worden gerealiseerd zonder dat daarvoor extra verkiezingen of mandaten nodig zijn.

Alle intergemeentelijke samenwerkingsverbanden moeten op termijn volgens het zogenaamde matroesjkaprincipe passen binnen de afgebakende regio's. Op het terrein moet echter worden vastgesteld dat bepaalde intercommunale samenwerkingsverbanden de draagkracht van de gemeentebesturen en zelfs van de toekomstige regiobesturen om hun controleopdrachten uit te voeren, serieus overschrijden. Dat geldt bij uitstek voor bijvoorbeeld de netwerkbeheerders. De meest logische oplossing is dan ook dat de intercommunales die vandaag al provinciegrensoverschrijdend werken, in het Vlaamse niveau worden ingekanteld, met controle door het Vlaams Parlement.

Aan de andere kant is het inefficiënt om elke vorm van samenwerking tussen buurgemeenten die tot een andere referentieregio behoren, onmogelijk te maken. Kleinschalige ad-hocsamenwerking rond concrete projecten moet mogelijk blijven.

In de voorbije decennia stuurde de Vlaamse Regering al aan op regionale samenwerking rond bepaalde thema's of verplichtte ze die zelfs. Voorbeelden daarvan zijn niet alleen de mobiliteitsregio's, de eerstelijnszones en de regionale zorgplatformen, maar ook de regionale samenwerking rond cultuur, jeugd, toerisme, landschap, sociale huisvesting en intergemeentelijke onroerenderfgoed-diensten. Dat is maar een beperkte opsomming van domeinen waarin regionale samenwerking gestimuleerd wordt. Het is wel problematisch dat de territoriale samenstelling van die regio's systematisch verschilt. Ook tijdens de coronacrisis heeft dat tot onnodige en onwenselijke gevolgen geleid bij bijvoorbeeld de contact-opsporing en de vaccinatie-uitrol.

Regionale samenwerkingsverbanden vormen op dit moment geen coherent overlappend beeld. Om tot een draagkrachtig regioniveau te komen lijkt het meer dan wenselijk dat de Vlaamse Regering haar voornemen om de eigen regionale afbakeningen af te stemmen op de referentieregio's, aanhoudt en op relatief korte termijn realiseert.

Daarnaast worden de Vlaamse steden en gemeenten op bepaalde terreinen ook door het federale niveau in regio's opgedeeld, bijvoorbeeld in de politie- en hulpverleningszones. Ook daarvoor wordt bij voorkeur gestreefd naar een matroesjkagewijze herschikking binnen de referentieregio's.

Om invulling te geven aan haar voornemen om tot regiovorming te komen heeft de Vlaamse Regering op 9 oktober 2020 een nota goedgekeurd met de nadere visie op regiovorming en het raam voor de verdere aanpak ervan. Die nota van de Vlaamse Regering bevat ook een "eerste aanzet tot afbakening van de referentieregio's (met het oog op het participatief traject onder leiding van de gouverneurs)". De gouverneurs kregen de opdracht om de lokale gesprekken over de regioafbakening te faciliteren en begin 2021 een advies aan de Vlaamse Regering te formuleren.

Uit de eerste echo's die over die bevraging konden worden opgevangen, blijkt dat niet alle burgemeesters even enthousiast reageren op de regiovorming en op de voorgestelde referentieregio's. Op bepaalde plaatsen waar er momenteel al heel nauw regionaal wordt samengewerkt, is er logischerwijs de wens om die samenwerking snel te verankeren. Op andere plaatsen wordt veeleer argwanend tot huiverachtig op de plannen gereageerd. Als de Vlaamse Regering daadwerkelijk de bedoeling heeft om de regiovorming te laten slagen en er een draagvlak voor te creëren, dan zal dat nog de nodige betrokkenheid, een planmatige aanpak, tijd en diplomatie vergen.

Jeremie VANEECKHOUT
An MOERENHOUT
Gustaaf PELCKMANS
Imade ANNOURI
Johan DANEN

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op:
 - 1° de regioscreening van voormalig Vlaams minister Geert Bourgeois (*Parl.St.* VI.Parl. 2010-11, nr. 1088/1-6);
 - 2° de plannen rond regiovorming in het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024 (*Parl.St.* VI.Parl. 2019-20, nr. 31/1);
 - 3° de conceptnota over regiovorming van Vlaams minister Bart Somers, die op 9 oktober 2020 werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering;
 - 4° de verklaringen van gouverneurs en burgemeesters naar aanleiding van de bevraging rond de afbakening van de referentieregio's;
- overwegende dat:
 - 1° een langetermijnvisie op de interne staatshervorming in Vlaanderen nodig is;
 - 2° effectiviteit, efficiëntie, transparantie en versterking van het democratische karakter bij die langetermijnvisie leidende principes zijn;
- vraagt aan de Vlaamse Regering om:
 - 1° in het lopende traject werk te maken van de volle inbreng van expertise en inzichten van alle partners, en zeker van de lokale gemeenteraden en de provincieraden;
 - 2° werk te maken van een diepgaander decretaal kader dat de uiteindelijke doelstelling van de regiovorming helder schetst voor alle partners;
 - 3° in dat decretaale kader de nodige mogelijkheden in te bouwen voor kleinschalige ad-hocsamenwerking tussen lokale besturen uit verschillende regio's;
 - 4° een apart traject uit te stippelen om voldoende tegemoet te komen aan de behoeften en uitdagingen van grensgemeenten tussen twee regio's;
 - 5° tegen uiterlijk 1 januari 2024 de afbakening van andere structurele regionale samenwerking in andere Vlaamse beleidsdomeinen zoals bijvoorbeeld Mobiliteit en Zorg en Welzijn te enten op de Vlaamse regiovorming;
 - 6° regionale samenwerkingsverbanden die buiten de regionale afbakening vallen, niet langer te instigeren;
 - 7° werk te maken van een traject om de regionale intercommunales tegen 1 december 2024 volgens het matroesjkaprincipe in te kantelen in de regiovorming;
 - 8° te onderzoeken of en hoe specifieke grootschalige intercommunales, zoals die voor nutsvoorzieningen, op Vlaams niveau ingekanteld kunnen worden;
 - 9° overleg op te starten met de Federale Regering in verband met de samenhang van de Vlaamse regiovorming met verschillende federale intergemeentelijke structuren, zoals de politie- en hulpverleningszones;
 - 10° decretaale garanties in te bouwen voor een afdoende democratische controle op de regiovorming voor lokale mandatarissen en de gemeenteraad. Dat vereist minimaal transparante, publieke verslaggeving van de vergadering op regioniveau, ook over standpuntinnames van de betrokken lokale vertegenwoordigers, alsook een uitgewerkt controlerecht door lokale mandatarissen op het regiobestuur;
 - 11° tegelijk werk te maken van de voorbereiding van de afschaffing van de provincies tegen 1 december 2030.

Jeremie VANEECKHOUT
An MOERENHOUT
Gustaaf PELCKMANS
Imade ANNOURI
Johan DANEN